

Glücklich, Julius

O kšaftích a zápisích nápadních

In: Glücklich, Julius. *Nová redakce zemského zřízení království českého z posledních let před českým povstáním*. Brno: Filozofická fakulta s podporou Ministerstva školství a národní osvěty, 1936, pp. 193-200

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/126562>

Access Date: 22. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

^a A sněm léta 1610.

^b lokte A a sněm 1610.

^c užíván sněm 1610.

¹ *Celý artykul jest art. O provazci zemském sněmu 1610. Viz tištěné artykule tohoto sněmu str. XXXV.*

J XXXVIII*.

Kdož listu žádá na odhádání, od každého toho listu má dáti dva groše české.

* *Nezměněn.*

J XXXIX*.

Jestliže by páni Jich Mt. rozkázali jeti úředníkům vedlé purkrabě, také se jim od toho má dáti pět kop grošuv českých a též fuoru i stravu sem i tam.

* *Nezměněn.*

J XL*.

Řečníku zemskému, kterýž pod úřadem nejvyššího sudího jest, od zahájení soudu patnáct grošuv českých.

* *Nezměněn.*

J XLI*.

Od žaloby čtení od každé sedmnácte grošuv českých. A z toho dává písaři menších desk dvě groše české. A kolik puovoduov jest, od každého tolikéž. A od města a konventu nebo kapitoly, též mistruov kollegiátuov po jedné kopě grošuv českých.

* *V B přeškrtnuto olůvkem, ačli ony dvě čáry nejsou otiskem čar olůvkem na vevázaném listě.*

O kšaftích a zápisích nápadních^a.

J XLII.

Jestliže by kdo kšaft učinil na mocný list královský a tím kšaftem^a komu statek svůj tak po smrti své dal^b, „kterýžkoli má mohovitý i nemohovitý a na čem by ten koli záležel“ a vajmínky že by sobě v něm neudělal a nepozuostavil, „komuž by co dal ústně nebo listem, aby to tak mocné bylo, jako by to v tom kšaftu stálo“, a jestliže by potom co odkazoval na svrchcích, na klénotích, na hotových penězích a toho kšaftu nezrušil, tehdy to odkázání žádné moci míti nemá^b.

Než jestliže by ta vajmínka v prvním kšaftu byla, „jestliže by druhý kšaft učinil, aby první moci neměl“, tehdy poslední kšaft v své moci zuostane a první nic platen býti nemá. A jestliže by kdo také kšaft učinil na mocný list královský a komu statek svojo odkázal, že to odkázaní a zřízení má míti moc jako dsky. Než jestliže by první zřízení kdo sám o svém statku učinil dskami, nezkaživ toho, nemůž kšaftem na týž mocný list jiného učiniti. A též nezruše zřízení učiněného na list mocný královský, nemuož jiného učiniti ani listy ani dskami, leč sobě vajmínku učiní. Neb list mocný královský k zřízení statku po smrti jest tak mocný jako dsky.

[*B rukou* β]:

E 18, zápis nápadní, 17; F 10, 14, 13, 17.

a *V B první dva řádky přeškrtnuty až k slovu kšaftem, čímž ovšem vše následující by byla kusá věta a tak by tomu bylo, i kdyby přeškrtnutí hledělo k celé druhé řádce.*

b *V B přeškrtnuta následující část: A též jestliže by dědictví své pryč kšaftem bez výmínky odkázal na týž mocný list královský, a v tom kšaftu vajmínky že by neudělal, a že by nad to jiný kšaft činiti chtěl, aby první žádné moci neměl, jestliže by té vajmínky v tom kšaftu nebylo a on by přes to druhý kšaft dělal prvního nezruše, tehdy poslední kšaft žádné moci míti nemá.*

a *V. Budovcem po straně v B: 23.*

β *V. Budovcem po straně v B: Kderak kšaft se či[ni]ti může.*

J XLIII*.

Kdož má mocný list od krále J. Mti. na zřízení statku svého po smrti své, že kdožkoli učiní na týž list mocný zřízení, toho nezkaže, učinil-li by jiné zřízení o statku svém, že to poslední moci míti nemá, jestliže by první zřízení (bez vajmínky učiněné) zkaženo nebylo, poněvadž učině zápis „s místem“ dskami a toho zápisu nezruše, jiného učiniti nemuože. A poněvadž list krále J. Mti. jest tak mocný jako dsky, že též, dokudž prvního zřízení na list mocný učiněného nezkaží, poslední proti prvnímu moci míti nemá, buď dskami nebo listem učiněné.

* *V B celý přeškrtnut. S tím souvisí marginální přepis ruky β.*

J XLIII*.

Všecky kšafy, kteříž se na mocné listy krále J. Mti. dělají, aby ve dsky zemské ode dne smrti kšaftujícího najdéle ve dvanácti nedělích pořád zběhlých^a od poručíkuov neb od nápadníkuov, tím

[*B rukou* β]:
Slm11e.

kšaftem zřízených, aneb komuž by tím kšaftem neb jinak bylo svěřeno, kladení byli. A úředníci menší napřed ten list mocný krále J. Mti. a potom po něm kšaft ve dsky zemské vložiti a vepsati mají bez zvláštních relátoruov (poněvadž v listu mocným krále J. Mti stojí napsáno, „že J. Mt. král. přikazuje úředníkům větším i menším, aby, když by s takovými kšafy a listy přijdouc ke dskám a požádání jsouce, je ve dsky zemské vepsati kázali“⁴) tak, jakž od starodávna bývalo. Než kdož by kšaft maje sobě buď svěřený neb v své moci v tom času jeho (jakž se napřed píše) ve dsky vložiti i s listem mocným královským nedal, aby o svou spravedlnost (což by mu tím kšaftem svědčilo) přišel a ji potratil^β. A pakli by ten, komuž by kšaft svěřen byl, zoumyslně toho kšaftu jiným na škodu do desk klásti aneb o něm oznámiti nechtěl aneb že by jej zoumyslně zkazil (chtě tudy jiné o jich spravedlnosti strojiti), aby každý o to k tomu hleděti mohl a k jeho statku, oč by koho tak zadržením toho kšaftu připravil. Pakli by ten za to statku svého neměl, tehdy, což by ten provedl, komuž by co tím kšaftem odkázáno bylo, má jemu toho (podlé takového odkázání) J. Mtmí. na soudu zemském dopomoženo býti. A dále takový má vězením trestán býti podlé uznání a uvážení Jich Mtí. Než jestliže by se v mor trefilo, aneb že by dsky zavříny byly aneb práva nešla, to ke škodě nic býti nemá^γ. Však to, jakž by najprvé ke dskám mohl, aby každý vykonal, jakž se svrchu píše.

A od takového do desk kšaftu kladení aby držitel statku kšaftujícího z statku jeho zaplatil. Pakli by přítomného držitele statku tu tehdáž při dskách nebylo, tehdy ten, komuž jest ten kšaft svěřen, má ho u desk nechati.

* *Nezměněn.*

α *V. Budovcem po straně v B: ve 12 nedělích kšaft klásti.*

β *V. Budovcem po straně v B: Kdož by kšaft klásti obmeška[!], jej zadržel ne[bo] zkazil.*

γ *V. Budovcem postraně v B: Exceptio.*

J XLV*.

Když by se to z dopuštění Božího buď od přirození neb jakkoli jinak trefilo, že by kdo měl syna, bratra neb strajce nedílného, nemoudrého, aby každý otec, bratr neb strajc o takovém synu mohl

zřediti a poručníky nad ním a nad jeho dílem spravedlivým udělati. A komuž by jej koli k opatrování poručil s dílem jeho, aby v to jiní bratří jeho vkračovati a překážky činiti nemohli nežádne. Než jestliže by kdy zase rozumu našel, aby s dílem svým činiti mohl, co by mu se líbilo. A jestliže by ten poručník chtěl utráceti statek toho nemoudrého, aby J. Mt. král., aneb bez přítomnosti J. Mti. král. Jich Mt. na soudu zemském mohli to jiným poručníkem opatřiti. A jestli by ten tak v tom nerozumu umřel, tehdy nápad dílu jeho má na jeho bratří neb strajce nedílné, tolikéž na poručníka neb poručníky rovným dílem jíti^a. Než jestli by otec o něm nic nezřídil, má při nejstarším bratru i s nápadem zuostati.

* *Nezměněn.*

a V. Budovcem k těmto slovům v B připsáno po straně: rozuměj, že na strejce (za tím škrtnuto: má jíti), když by bratří, a na poručníky, když by (za tím škrtnuto: po) strejců nebylo, nápad jíti má, a ne aby tito s bratřími jakej spolek měli.

J XLVI*.

Jestliže by kdo dskami zápis udělal a v tom zápisu tu vajmínku že by sobě zuostavil: „jestliže by co komu rozkázal dáti po smrti své oustně anebo listem na hotových penězích, klénotích nebo svrchcích a nábytcích, to má dáno býti, buď hotové peníze, klénoty nebo svrchky“, to tak muož odkázati na tu vajmínku. Než dědictví tak odkázati nemuož žádný žádnému, ani na žádnou vajmínku, než toliko kšaftem hlavním, na list mocný královský učiněným anebo dskami zemskými^a. Než hotové peníze, klénoty, svrchky, nábytky, to každý muož odkázati buď listem pod pečetí svou anebo oustně podlé vuole své.

* *Nezměněn.*

a V. Budovcem po straně v B: Mobilia absque tabulis regni et regis literis legari posse.

J XLVII.

Jestliže by kdo nemaje dětí, komu statek svůj „bez místa“ zapsal, a měl-li by po tom zápisu děti, a umřel-li by, maje děti, tehdy ten, komuž jest statek po jeho smrti zapsán, má dětem jeho (jestliže k letuom přijdou) ten zápis propustiti, neb jest to věc

svěřená. Než neuchoval-li by Bůh prvé děti nežli by let došly, tehdy toho zápisu od otce jich k tomu statku užiti má. A jestliže by otec těm dětem které poručníky z dělal, poručníci toho užiti mají do let sirotčích. Než jestliže by sirotci zemřeli let nemajíce, tehdy tomu, komuž zápis svědčí, statku postupte. Pakli by těch sirotkův žádný poručník nebyl, tehdy najbližší přítel (podlé obdarování královského), chce-li, na se můž poručenství vzíti a sirotkuom uručiti, a počet sirotkuom, když let dojdou, učiniti mají. Než zemřeli-li by sirotci prvé, nežli by let došli, tehdy co by toho statku poručníci požili, to sobě mají schovati; než nápadu nemají míti^a, než statku postupte tomu, komuž zápis dskami svědčí na svrchky, na klénoty, na hotové peníze, toho mají všeho postoupiti. Než jestliže zápis svědčí toliko na „statek a zboží“, tehdy toliko statku dědičného postupte a sobě svrchky schovati mají po sirotčí smrti. Než když by komu neschoválo „s svrchky“, že nemá jich bráti. A^a jestliže by děti měl a „s místem“ zápis učinil, ten zápis nemá moci míti, poněvadž jsou již děti byly, když jest ten zápis učinil. Neb od dědicuov mužského pohlaví^a otec po smrti své nemůž dědictví svého jinému pryč dáti a od dědicuov odciziti bez příčiny^b, leč^c za příčinou marnotratnosti, v následujícím artykuli položené^d.

^a *U rukou a po straně: Zřízení zemské E 35; doleji (proti slovům části poslední, v B přeškrtnuté): O synu marnotratném otec řediti může. Sném 1575 folio 26; doleji: Zřízení zemské K 7, J 48. Viz dále.*

^a žádný za tím přeškrtnuto v B.

^b bez příčiny v B připsáno rukou β.

^c leč ... položené připsáno v A i B.

^d *V B přeškrtnuto, co dále následuje až do konce: Než kteréhož by syna oddělil s volí jeho, a neměl-li by jiných synův, aneb jsouce, že by prvé než otec zemřeli, tehdy proti tomu synu oddělenému s statkem svým maože učiniti a o něm zřediti, jak by se jemu vidělo a zdálo podlé vuole své, a svrchky, nábytky, klénoty, hotové peníze, ty může otec po své smrti dáti a odkázati, komuž bude chtíti β.*

^a *V. Budovcem k těmto slovům připsáno v B: NB. Poručníci by pak zaručili, nápadu nemají, než nejbližší přítel neb nápadník.*

^β *V. Budovcem připsáno v B k těmto slovům: quid si pater venditis bonis immobilibus legaret universam pecuniam alii cuiquam, ita deciperet filium.*

J XLVII. [A i B nový.]

Pod tuto quotu tento artykul přináleží:

Otec o dílu syna marnotratného říditi^a může.Sněm
léta 1575.

Kterýž by koliv otec ze všech tří stavů^b syna^c marnotratného a k zbytečností nakloněného býti uznal, aby o něm i o dílu statku jeho, po smrti otce jeho^d náležitě, mohl a moc měl buďto dskami zemskými aneb kšaftem na list mocný krále J. Mti. říditi, a takový díl jeho^e buďto jinému synu svému, bratru jeho aneb komuž by se jemu vidělo, k zpravování a opatrování poručiti na takový způsob, aby ten díl bez umnění v svém opatrování majíc, z něho tomu synu marnotratnému jistou summu, což by mimo náklad důchodův z téhož statku neb dílu vycházelo, každého roku k vychování jeho tak, jak by^f otec o tom nařídil a vyměřil, vydával a on na tom přestati povinen byl. A mimo to nemá také a moci nebude tomu řediteli a zpravci dílu jeho v statek ten, jemu náležitý, ni žádným způsobem vkračovati a jemu překážky v tom činiti, a to pod jistým z plného soudu zemského, když by to na Jich Mti. vznešeno bylo, podlé uvážení trestáním. Jestliže by pak mimo to vejše se vzdlužil^g, tehdy držitel dílu jeho žádným zaplacením takových dluhův nemá býti povinen a ten, kdož by toho marnotratného zakládal a půjčkami k jeho zbytečností fedroval, nemá z toho žádného ani jistce svého napomínati. Než jestliže by sobě takový zbytečný mrhač usmyslil, a od toho přestanouc, dobrou radou buď jiných bratří neb přátel rozumných, zvláště pak tím, komuž otec jeho díl jemu náležitý svěřil, se zpravovati chtěl, a to nejvyššími ouředníky a soudci zemskými na plném soudu zemském, že by mu statku postoupeno býti mohlo, uváženo a uznáno bylo, tehdy teprv a prvé nic užiti^h a sám statkem svým vládnouti a jemu postoupen býti máⁱ.

[B rukou β]:

Sněm 1610 propůjčuje otec více nežli toto zřízení zemský².^a řediti zde i doleji úř. tisk 1575; Sněmy IV říditi.^b z výš dotčených stavův sněm 1575; úř. tisk 1575 vajš.^c takového syna sněm 1575.^d jeho po smrti otce jeho A a sněm 1575; po smrti otce jeho nemá B.^e díl jeho A a sněm 1575; jeho nemá B.^f jak by A a sněm 1575; jak B.

g vzdlužil A a sněm 1575; vdlužil B.

h ujíti B; užiti A a sněm 1575.

1 *Celý tento artykul s vypuštěním úvodních vět (jako se děje obvykle) převzat z art. sněmu 1575, drž. a zavř. v outerý po sv. Malouši evangelistu Páně (27./9.) Otec o dluhu syna marnotratného říditi může. Viz Sněmy české IV, str. 287/8. In margine deskového zápisu poznamenanó: 13 — Do zřízení zemského.*

2 *Viz zde J LXVII nový.*

J XLVIII*.

Jestli by syn otce svého i bratří svých nedlný^a měl jaké dědictví své neb statek jakýkoliv^a naň pokomžkoli a jakžkoli příšlé (kromě po ženě), toho od otce a bratří svých nedlných aby odciziti po smrti své žádným kšaftem ani zápisem nemohl. Než když by umřel, tehdy to dědictví na otce jeho případnouti má plným právem^b. Ale svrchky, nábytky, klénoty a hotové peníze, ty může dáti a odkázati obyčejem dole psaným (K VII) jako i otec jeho, komuž by se jemu vidělo a zdálo podlé vuole své.

[B rukou β]:

Pod rubriku o nedlnosti a společnících ten artykul náleží^c.

* *V B přeškrtnut.*

^a neb statek jakýkoliv *připsáno v B rukou β.*

^b Pakli by otce nebylo, tehdy teprvé na bratři jeho nedlné a společníky *připsáno v B rukou β, ale přeškrtnuto.*

^c *Celý příspěvek však přeškrtnut. Viz též K II a K III.*

^a *V. Budovcem po straně v B: Nedlněj; doleji: Pater praefertur fratri filii sui.*

J XLIX*.

Jestliže by kdo poručníka učinil nad svým statkem a měl by listy na peníze, těch listův by v kšaftu nejmenoval a na ně dobré vuole že by poručníku neudělal, že ten každý poručník bude moci podlé takových listuov toho dluhu k ruce sirotkům dobývati tak, jako by o nich kšaftováno bylo.

* *Nezměněn.*

J L.

Jestliže by který otec dcery dskami aneb kšaftem svým na list mocný krále J. Mti. učiněným od synův oddělil a jiné poručníky jim nad týmž statkem zdělal, že to má moc míti. A jestliže by zřízení to chtěl na svrchcích nebo klénotích anebo na hotových penězích učiniti, to bude moci listem učiniti pod pečetí svou a

k tomu dvou nebo tří dobrých lidí pod pečeti. A též komuž by koli jinému chtěl odkázati, má se též tak zachovati. Než máte s statkem svým vuoli má a muož řediti, jakž se jí vidi a zdá podle vuole své, měj ten na dědictví neb na čemžkoli jiným. Než o dědictví aby jinak neřídila než dskami aneb kšaftem na list mocný krále J. Mti. učiněným. Pakli by na svrších jakýchkoliv co dáti chtěla listem, též se při tom tak zachovati má, jakž svrchu psáno stojí^a.

^a Pakli ... stojí *připsáno v B rukou* β.

J LI*.

Kdož by komu listu kšaftem svěřil neb listem, tehdy ten podle toho svěření nemá tím listem moci upomínati, nemá-li jeho jináč kšaftem odkázaného, že „jemu všecko své právo dává“ anebo nemá-li naň dobré vuole obyčejné, na zmatek by k tomu listu pohnal. Než jsou-li dědicové po otcí k tomu listu nebo nedílní strajci, nebo společníci nebó nápadník neb poručníci najbližší podle obdarování královského, ti nápadníci budou moci napomínati z toho dluhu spravedlivého, by pak naň dobré vuole neměli.

* *Nezměněn.*

O nápadích^a.

J LII.

Vladislav, z Boží milosti uherský, český etc. král. Tuto zvláštní milost panuom a rytířstvu učiniti jsme ráčili, že vsecky odúmrti, kteréž jsou na Nás, jako na krále českého připadly, totižto dědiny svobodné i se vším právem, k čemuž by kdo spravedlnost měl (krom manství), kdož by o nich podle práva zřízení neučinil, ty Jsme jim odpustili^a a dále na časy budoucí a věčné tak, aby na Nás ani na budoucí krále české více nepřipadaly a to na takový způsob: Jestliže by kdo umřel bez dědicův a bez zřízení a měl bratra po otcí vlastního^β dílného, že statek jeho nápadem napřed na něho připadnouti má. Pakli by bratra neměl, tehdy na dceru vlastní odbytou. Pakli by dcer neměl, tehdy na sestru vlastní též odbytou. Pakli by dcer ani sester neměl vlastních po otcí, tehdy na najbližšího přítele krevního po meči mužského pohlaví připadnouti ten